

BRITANIYA VA AMERIKA INGLIZ TILLARI O'RTASIDAGI FARQLARNING TAHLILI

Sobirjonova Husniyabonu Elyorjon qizi

O'zbekiston Davlat Jahon Tillari Universiteti 1-kurs talabasi

Annotatsiya: Ushbu maqolada Britaniya va Amerika ingliz tillarining lingvistik hamda madaniy farqlari tahlil qilinadi. Maqolada leksik, imlo, talaffuz va grammatik o'zgarishlarga alohida e'tibor qaratilib, har ikkala variantning shakllanishiga tarixiy va ijtimoiy omillar qanday ta'sir ko'rsatgani yoritilgan. Tadqiqot natijasida, har ikkala tilda global kommunikatsiya uchun muhim o'rin borligi va ularning farqlarini bilish til o'qitish hamda madaniyatlararo muloqotni rivojlantirishda muhim ahamiyatga ega ekani ko'rsatiladi..

Kalit so'zlar: Britaniya ingliz tili, Amerika ingliz tili, lingvistika, lug'at, talaffuz, kommunikatsiya.

Аннотация: В данной статье анализируются лингвистические и культурные различия между британским и американским вариантами английского языка. В работе рассматриваются различия в лексике, орфографии, произношении и грамматике, а также подчеркивается влияние исторических и социальных факторов на формирование каждого из вариантов. Исследование показывает, что обе формы английского языка имеют важное значение для глобальной коммуникации, а понимание их отличий способствует улучшению преподавания языка и развитию межкультурной компетенции.

Ключевые слова: британский английский, американский английский, лингвистика, лексика, произношение, коммуникация.

Annotation: This article analyzes the linguistic and cultural differences between British and American English. The paper focuses on variations in vocabulary, spelling, pronunciation, and grammar, highlighting how historical and social factors have shaped each variety. The study aims to show that both forms are equally important in global communication and that understanding their distinctions helps improve language teaching and intercultural competence.

Keywords: British English, American English, linguistics, vocabulary, pronunciation, communication.

Ingliz tili dunyodagi eng ko'p so'zlashiladigan tillardan biridir, biroq u ko'plab variantlarga ega. Ular orasida Britaniya ingliz tili (BrE) va Amerika ingliz tili (AmE) eng ta'sirli hisoblanadi. Har ikkisi bitta til asosidan kelib chiqqan, biroq Shimoliy Amerikani mustamlaka qilishdan keyin alohida yo'nalishda rivojlangan. Vaqt o'tishi bilan geografik

masofa, madaniy o'zlik va ijtimoiy omillar ularning o'rtasida sezilarli farqlarga sabab bo'lgan.

Britaniya va Amerika ingliz tillari o'rtasidagi eng sezilarli farqlardan biri — bu imlo (yozuv)dagi tafovutlardir. Amerika ingliz tilisi so'zlarni soddalashtirishga intiladi, Britaniya ingliz tilisi esa an'anaviy shakllarni saqlab qoladi. Masalan, Britaniya ingliz tilida colour, centre va travelling shakllari ishlatilsa, Amerika ingliz tilida color, center va traveling shakllari qo'llaniladi. Bu imlo farqlari 19-asr boshlarida amerikalik leksikograf Nuh Vebster tomonidan ingliz tilini mantiqan va amerikaliklarga xos shaklda soddalashtirish maqsadida joriy etilgan.

Britaniya va Amerika ingliz tillari o'rtasidagi yana bir muhim farq — bu so'z boyligida namoyon bo'ladi. Har ikki variantda kundalik so'zlarning ko'pi turlicha ishlatiladi, bu esa madaniy va tarixiy tafovutlarni aks ettiradi. Masalan, britaniyaliklar flat, lift, petrol va holiday so'zlarini ishlatilsalar, amerikaliklar apartment, elevator, gas va vacation so'zlarini qo'llaydilar. Bu farqlar ba'zida kichik tushunmovchiliklarga sabab bo'lishi mumkin, ammo ingliz tilining boyligi va turli jamiyatlarga moslasha olish qobiliyatini ko'rsatadi.

Talaffuz ham Britaniya va Amerika ingliz tillarining sezilarli farq qiladigan sohalaridan biridir. Umuman olganda, Britaniya ingliz tili non-rhotic (ya'ni so'z oxiridagi "r" tovushi talaffuz qilinmaydi), Amerika ingliz tili esa rhotic bo'lib, "r" tovushi aniq eshitiladi. Masalan, car so'zi Britaniya ingliz tilida /ka:/, Amerika ingliz tilida esa /ka:r/ tarzida aytiladi. Bundan tashqari, unli tovushlar va urg'u joylashuvi ham ko'p hollarda farq qiladi — amerikaliklar odatda so'zlarni tekisroq talaffuz qiladilar, britaniyaliklar esa intonatsiyaning kengroq diapazonidan foydalanadilar.

Britaniya va Amerika ingliz tillari bir xil grammatik asosga ega bo'lsa-da, ularning qo'llanilishida bir qancha sezilarli farqlar mavjud. Masalan, britaniyaliklar ko'pincha o'tgan harakatni hozirgi holat bilan bog'lash uchun present perfect zamonini ishlatadilar, amerikaliklar esa ayni vaziyatda past simple (oddiy o'tgan zamon)dan foydalanadilar. Masalan, britaniyalik: "I've just finished my homework" (Men endigina uy vazifamni tugatdim) desa, amerikalik "I just finished my homework" deydi. Yana bir farq shundaki, Britaniya ingliz tilida egalikni ifodalash uchun have got ishlatiladi (I've got a car), Amerika ingliz tilida esa oddiy have (I have a car) ishlatiladi. Bu farqlar grammatika orqali mintaqaviy nutq uslublari va kommunikatsiya odatlarining aks etishini ko'rsatadi.

Xulosa qilib aytganda, Britaniya va Amerika ingliz tillari bir tilning ikki asosiy varianti bo'lib, vaqt o'tishi bilan turlicha yo'nalishda rivojlangan. Ularning imlo, so'z boyligi, talaffuz va grammatikadagi farqlari o'ziga xos tarixiy hamda madaniy omillarni aks ettiradi. Har ikkala variant ham dunyo miqyosida muhim va keng qo'llaniladi. Bu farqlarni tushunish nafaqat muloqotni yaxshilaydi, balki ingliz tilining boy va dinamik global til sifatidagi qadriyatini yanada chuqurroq anglashga yordam beradi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR

1. Algeo, J. (2006). British or American English? A Handbook of Word and Grammar Patterns. Cambridge University Press.

→ A fundamental book comparing vocabulary and grammar patterns of British and American English.

2. Baugh, A. C., & Cable, T. (2013). A History of the English Language. Routledge.

→ Explains the historical evolution of English and regional variations, including British and American forms.

3. Crystal, D. (2010). The Cambridge Encyclopedia of the English Language. Cambridge University Press.

→ A comprehensive resource on English linguistics, history, and modern varieties.

4. Trudgill, P. (2000). Sociolinguistics: An Introduction to Language and Society. Penguin Books.

→ Discusses social influences on language variation and usage across different English-speaking regions.

5. McArthur, T. (1992). The Oxford Companion to the English Language. Oxford University Press.

→ Contains detailed entries on English dialects, pronunciation differences, and orthographic systems.

6. Wardhaugh, R., & Fuller, J. (2015). An Introduction to Sociolinguistics. Wiley-Blackwell.

→ Explores language variation, social context, and dialect differences between English varieties.

7. Crystal, D. (2003). English as a Global Language. Cambridge University Press.

→ Analyzes how English spread globally and how different varieties (including AmE and BrE) developed influence worldwide.